

ОСОБЛИВОСТІ ОВОЛОДІННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ МАЙБУТНІМ ВЧИТЕЛЕМ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Викладено і проаналізовано результати оволодіння та використання методики дослідження практичного інтелекту особистості майбутніми вчителями трудового навчання II та IV років навчання.

Ключові слова: практичний інтелект, технічна обдарованість, стимульний матеріал, майбутній вчитель трудового навчання, особистість учня.

Актуальність проблеми дослідження. Однією з актуальних проблем сьогодення є організація роботи вчителя з обдарованими учнями. Особливо важливою є організація діяльності вчителя трудового навчання з обдарованими дітьми на уроках праці, оскільки практичне застосування високого рівня задатків, схильностей та інтелекту є цінним саме в трудовій діяльності людини.

Враховуючи специфіку діяльності вчителя трудового навчання, акцент ставиться саме на технічній обдарованості дитини. Технічно обдарована дитина відрізняється високим рівнем задатків та схильностей до виконання розумової і практичної технічної діяльності, що є результатом її свідченням високого рівня практичного інтелекту учня [3, 107]. Саме тому актуальним для вчителя праці зі студентських лав навчитися визначати практичний інтелект учня як основну ознаку його технічної обдарованості.

Мета даної роботи: розкрити особливості оволодіння та використання психодіагностичної методики дослідження практичного інтелекту учнів майбутніми вчителями трудового навчання під час проходження навчального курсу „вікова та педагогічна психологія” на II курсі та педагогічної практики на IV році навчання.

Виклад матеріалу. Окремими завданнями педагогічної практики студентів IV курсу індустріально-педагогічного факультету є написання психолого-педагогічної характеристики учня і виконання практичного завдання відповідно тематиці випускної бакалаврської роботи. Основною вимогою до цих завдань є використання педагогічних і психодіагностичних методик дослідження. Оскільки високий рівень практичного інтелекту є одним з істотних показників технічної обдарованості дитини [1, 34], що безпосередньо відноситься до проблематики нашого дослідження у бакалаврській роботі, а також особистісною характеристикою розвитку людини, що необхідно розкривати в психолого-педагогічній характеристиці учня, ми вирішили застосувати методику для вимірювання практичного інтелекту (як складового загального інтелекту) людини на різних її вікових етапах, яка була розроблена Хорстом Зівертом [2] відповідно до його концепції структури інтелекту.

Дана методика є специфічною, оскільки вимагає високого рівня практичного інтелекту від самого дослідника, тому вона досить рідко використовується „чистими” психологами, але при цьому це не є проблемою для її використання саме вчителем трудового навчання.

Методика складається з трьох тестів: 1) тест на виготовлення фігур (стимульним матеріалом є м'який дріт довжиною 15,5 см. та зображення фігур, які необхідно почергово відтворити за допомогою дроту); 2) тест на складання фігур (стимульним матеріалом є вирізані з картону різні фігурки, за допомогою яких почергово складаються основні фігури, зображені в окремій таблиці); 3) тест на відтворення фігур (стимульним матеріалом є 9 розрізаних на 4 частини фігур, які почергово слід скласти). Кожне завдання виконується на час [2].

На основі здійсненої нами роботи, особливості оволодіння та використання психодіагностичної методики дослідження практичного інтелекту учнів майбутніми вчителями трудового навчання ми можемо розкрити з трьох основних позицій: а) *особливості підготовки методики*

студентами II і IV курсів; б) особливості опанування студентами вмінь використовувати методику; в) особливості проведення методики дослідження з учнями під час педагогічної практики.

Особливості підготовки методики студентами

Використання методики Х.Зіверта вимагає ретельної підготовки стимульного матеріалу. Основною складністю для студентів, які опанували дану методику під час лабораторних занять з вікової та педагогічної психології (II курс) та використовували її під час педагогічної практики (IV курс), було виготовити і підготувати стимульний матеріал таким чином, щоб його можливо було використовувати легко, зручно, швидко і щоб він був зрозумілим як для себе, так і для учня. Незручностей також додавало неточне подання стимульного матеріалу в книзі Х.Зіверта [2] що примушувало адаптувати й допрацьовувати певні матеріали методики. Звичайно, були непоодинокі випадки прояву з боку студентів негативних відзивів, на кшталт „...це нудна робота...”, „...це складно і не досить цікаво...”, „...більше часу витрачається на підготовку, ніж на діагностування...” тощо. Але такі реакції почали зникати після того, як студенти побачили приклад розробленого нами стимульного матеріалу і зовсім зникли, коли вони почали застосовувати кожен свій варіант „стимульного пакету” одне на одному під час тренування. З'явилася зацікавленість, мотивація розробки зручних у використанні матеріалів, навіть, азарт, конкуренція співпраця („...в мене краще...”, „...нічого, я зроблю краще, ніж у тебе...”, „...давай вдосконалимо завдання разом...”).

Особливості опанування студентами вмінь використовувати методику

Оскільки підготовка майбутніх вчителів трудового навчання не передбачає отримання знань з психологічної діагностики, то ми очікували, що опанування студентами вмінь використання методики дослідження практичного інтелекту буде супроводжуватись певними ускладненнями. Натомість, студенти як другого, так і четвертого курсів досить швидко і легко опанували техніку використання методики. Єдине, що викликало ускладнення, це опанування вміння правильно фіксувати час виконання кожного завдання. Не можемо не зазначити позитивні сторони роботи студентів з методикою: високий рівень якості виготовлення стимульного матеріалу; майже завжди індивідуальний стиль реалізації методики; швидкий і точний контроль виконання завдань досліджуванам.

Особливості проведення майбутнім вчителем методики дослідження з учнями під час педагогічної практики

Під час проходження педагогічної практики в школах міста Чернігова сімома студентами IV курсу було здійснене дослідження практичного інтелекту учнів 6-9 класів. На початку цього дослідження студенти зустрілися з проблемами наступного змісту: 1) складність у поясненні учням інструкції („...було дуже складно пояснити „простими словами” учню що потрібно робити...”; „...учні майже не розуміли інструкцію, яка наведена в самій книзі Х. Зіверта, тому потрібно було пояснювати все своїми словами...”); 2) великі затрати часу на проведення дослідження („...не вистачає навичок для швидкого проведення тестів...”). Проте, дані проблеми були розв'язані студентами досить швидко вже при виконанні дослідження з 4-5 учнем.

Після проведення досліджень студентами були зазначені позитивні моменти такого змісту: „...за умови проведення такої роботи з учнями легше і швидше можна знайти спільну мову та взаєморозуміння...”; „...використання декількох відповідних методів дослідження надає можливість написання більш повної, точної та цікавої психолого-педагогічної характеристики на учня...”; „...за результатами дослідження складається більш чітке враження про розумові і практичні можливості учня...” тощо.

Висновки. Впровадження використання психодіагностичних методик дослідження особливості майбутніми вчителями трудового навчання під час педагогічної практики дає позитивні результати щодо якості написання студентами психолого-педагогічної характеристики учня, покращення психолого-педагогічної взаємодії з дітьми, більш якісного розуміння особис-

тісних якостей, здібностей, практичних і розумових можливостей учнів при викладанні уроків праці. Такі результати надають підставу необхідності вивчення та опанування вміннями студентами використовувати певний набір психодіагностичних методик дослідження особистості учня та класного колективу ще до проходження педагогічної практики під час викладання курсів з вікової, педагогічної та соціальної психології. При цьому основною умовою підбору зазначених методик повинне бути врахування специфіки діяльності саме вчителя трудового навчання.

А.Г. Видра, М.Л. Тарасенко

**ОСОБЕННОСТИ ОВЛАДЕНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДИКИ
ИССЛЕДОВАНИЯ ПРАКТИЧЕСКОГО ИНТЕЛЛЕКТА УЧЕНИКОВ БУДУЩИМ
УЧИТЕЛЕМ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ**

Изложены и проанализированы результаты овладения и использования методики исследования практического интеллекта личности будущим учителем трудового обучения II и IV годов обучения.

Ключевые слова: практический интеллект, техническая одарённость, стимулирующий материал, будущий учитель трудового обучения, личность ученика.

A.G. Vidra, M.L. Tarasenko

**THE PECULIARITIES OF THE ACQUIREMENT AND USE OF RESEARCH
METHODS OF PUPILS' PRACTICAL INTELLIGENS BY A FUTURE
TEACHER OF LABOUR STUDY**

The results of the acquirement and use of research methods of pupils' practical intelligence by a future teacher of labour study (II and IV years of study) are given and analysed.

Key words: practical intelligence; technical gifts; stimulating material; a future teacher of labour study; pupil's personality.

Література

1. Гильбух Ю.З., Верещак Е.П. Психология трудового воспитания школьников. – К: Рад. шк., 1987. – 255 с.
2. Зиверт Х. Ваш коэффициент интеллекта. Тесты. – 2-е изд.: Пер. с нем. – М.: АО «Интеэксперт», 1998. – 143 с.
3. Психологический словарь / Под ред. В.И. Войтко. – К.: Вища школа, 1982. – 216 с.

Надійшла до редакції 14.02.2007 р.